

Utbildningsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm
U2021/00301

Remissvar på "Skolbibliotek för bildning och utbildning" (SOU2021:3).

IV – Idéburen Valfärd yttrar sig härmed över remiss *Skolbibliotek för bildning och utbildning, SOU 2021:3*.

IV – Idéburen Valfärd är branschorganisation inom den idéburna välfärdssektorn och samlar idéburna organisationer och företag inom vård, omsorg och utbildning. IV är en medlemsägd, medlemsstyrd och medlemsfinansierad organisation som värnar den idéburna tanken som värdegrund. Medlemmarna består företrädesvis av mindre aktörer men även stiftelser, svenska kyrkan och övriga frikyrkosamfund finns representerade. IV talar inte om begreppet vinster i välfärden. Vi talar i stället om vinster till välfärden, ett hållbart livsklimat för den idéburna välfärden med människan i fokus. För att säkerställa kravet på idéburet finns i IV:s stadgar en begränsning av medlemmarnas rätt att besluta om utdelning av överskott till fysiska eller juridiska personer.

IV – Idéburen välfärd:

- Tillstyrker utredningens förslag om att elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. IV vill understryka vikten av särskilda skäl med hänsyn tagen till skolans elevantal och anser att bokbussar ska kunna vara ett fullgott alternativ för att också elever som går i skolor som inte har naturlig tillgång till bibliotek på grund av avstånd ska få samma möjlighet.
- Tillstyrker utredningens förslag om att biblioteken ska vara bemannade.
- Anser att det är naturligt att rektor ansvarar för att skolbibliotekens verksamhet blir en del i undervisningen. IV vill dock samtidigt framhålla att det måste finnas en rimlighet i omfattningen av vad som ska ingå i rektorsuppdraget.
- Anser att den del av inköpsstödet som ska tilldelas skolbibliotek ska utges till varje huvudman och inte vara kopplat till en enskild kommuns beslut om satsningar.
- Tillstyrker utredningens förslag om att ge Skolverket i uppdrag att utarbeta allmänna råd om skolbibliotek och revidera allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete.
- Tillstyrker utredningens förslag om att tillsätta en utredning kring krav på tillgång till bibliotek även i förskolan och i den kommunala vuxenutbildningen.
- Avstyrker utredningens förslag om att skolhuvudmän bör utse en skolbibliotekssamordnare.
- Tillstyrker utredningens förslag om att en skolhuvudman får, om det finns särskilda skäl, organisera skolbiblioteksverksamhet i samverkan med folkbibliotek eller med skolbibliotek på en annan skola. Vi anser att också bokbussar ska kunna utgöra ett sådant alternativ, framför allt för skolor på landsbygden som inte har tillgång till bibliotek på rimligt avstånd.

- Instämmer i utredningens bedömning gällande att Skolverket i sina allmänna råd bör klargöra vad som kännetecknar ändamålsenlig samverkan och skolbiblioteksverksamhet.
- Instämmer i utredningens bedömning gällande att lärarutbildningarna och utbildningarna inom biblioteks- och informationsvetenskap bör sträva efter att samarbeta med varandra. IV saknar dock inkludering av rektorsutbildningen under denna punkt då rektor föreslås som ansvarig för att skolbiblioteken blir en naturlig del av undervisningen.

Sammanfattning

IV anser generellt att utredningen är mycket väl genomarbetad och att förslagen är väl underbyggda. Det är positivt att utredningen i sin syftesbeskrivning vill belysa och förstärka skolbiblioteken som en resurs för den pedagogiska verksamheten. Vidare vill IV framhålla betydelsen av att samarbete möjliggörs mellan skolor och folkbibliotek och/eller befintliga skolbibliotek. Det är av största vikt att små "byskolor" ute i landet, på samma sätt som skolor i städer, får möjlighet att samverka då det av förklarliga skäl inte alltid finns lokala möjligheter för att skapa sitt eget bibliotek. Precis som SPSM skriver i sitt remissvar är det också av vikt att ett funktionsrättsperspektiv införs i utformningen av tillgången till det obligatoriska skolbiblioteket. För att kunna säkerställa att ett barnrättsperspektiv fullföljs bör man också ta i beaktande att det finns barn i behov av särskilt stöd som eventuellt har behov av olika typer av hjälpmedel, en anpassad tillgång till skolbiblioteket med mera. För att barnrättsperspektivet skall uppnås krävs därför att ett funktionsrättsperspektiv tydliggörs.

Tillgång till skolbibliotek

IV tillstyrker utredningens förslag om att elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. IV vill understryka vikten av särskilda skäl med hänsyn tagen till skolans elevantal och anser att bokbussar ska kunna vara ett fullgott alternativ för att också elever som går i skolor som inte har naturlig tillgång till bibliotek på grund av avstånd ska få samma möjlighet. För att alla barn och ungdomar skall kunna få tillgång till skolbibliotek oavsett var i Sverige man bor krävs det att man utvecklar antingen redan befintliga system, så som bokbussen, alternativt tar fram innovativa lösningar. Ur både ett barnrättsperspektiv och ett landsbygds-/glesbygdsperspektiv skulle bokbussen vara ett bra komplement till stationära bibliotek och en enkel lösning att på detta sätt garantera och möjliggöra alla barns rätt till utbildning. Det skulle också möjliggöra verkställandet av det lagkrav som utredningen föreslår att skolbibliotek ska komma att bli i skollagen.

Rektor som skolbibliotekariernas chef

IV anser att det är naturligt att rektor ansvarar för att skolbibliotekens verksamhet blir en del i undervisningen och en del av skolornas/förskolornas systematiska kvalitetsarbete. IV vill dock framhålla att det inte är rimligt att rektors uppdrag ständigt växer eller ökar i omfattning i takt med olika utredningar inom skolområdet.

IV:s bild är att de flesta av landets rektorer, redan i dag, utöver vad som finns föreskrivet i skollagen och läroplanen också har både personal-, arbetsmiljö- och ekonomiansvar. Utöver

detta har rektor ett särskilt ansvar när det gäller exempelvis orosanmälningar. Ett ständigt utökande av ansvarsområden innebär att rektorn sakta fjärras från den dagliga verksamheten och intar en allt mera övergripande, administrativ, funktion. Det är möjligt att detta är väl genomförbart hos stora aktörer som kommuner eller koncerner. IV:s medlemmar är dock huvudsakligen små enheter där rektorn har en nära daglig kontakt i verksamheten, ofta direkt kopplat till undervisningen eller arbete i barngrupperna.

Inköpsstöd

Ett inköpsstöd bör vara kopplat till varje enskild skola och biblioteksverksamhet, alternativt komma med direktiv om hur stödet ska fördelas. IV menar att likvärdighet måste råda över hela landet och att det inte kan vara olika förutsättningar kring stödet i olika kommuner som väljer att göra på olika sätt. Alla skolhuvudmän bör ha samma möjlighet till inköpsstöd oavsett huvudman. Utredningen föreslår att en kommuns ansökan om inköpsstöd inte måste innefatta samtliga skolor belägna i sagda kommun. IV vill därför understryka vikten av möjligheten för en enskild skola att ansöka om stödet.

Skolbibliotekssamordnare

IV utgår ifrån sina idéburna medlemmars, ofta relativt små, verksamheter och ser att ett krav på skolbibliotekssamordnare skulle vara negativt för dessa som kanske har bara ett tiotal personer anställda. För en liten enhet kan ett samordningsuppdrag i stället läggas in i skolchefens uppdrag.

Att samordna skolbiblioteksverksamheter

IV tillstyrker utredningens förslag om att en skolhuvudman får, om det finns särskilda skäl, organisera skolbiblioteksverksamhet i samverkan med folkbibliotek eller med skolbibliotek på en annan skola. Vi anser att också bokbussar ska kunna utgöra ett sådant alternativ, framför allt för skolor på landsbygden som inte har tillgång till bibliotek på rimligt avstånd. Genom samordning mellan skolor möjliggörs att alla barn får sin rätt tillgodosedd genom att det finns skolbibliotek på plats. Vad IV vill understryka även här är vikten dels kring ett funktionsrättsperspektiv, dels kring ett landsbygds- och glesbygdsperspektiv. Att kunna samverka och samordna skolbiblioteksverksamheter genom exempelvis bokbussar möjliggör både en effektivisering av skolbiblioteksverksamheten, men också att ett framtida lagkrav på skolbibliotek följs. Utredningen har haft ett landsbygds- och glesbygdsperspektiv vilket IV välkomnar stort, men anser ändå att man kan gå lite längre i analysen kring detta perspektiv för att säkerställa att alla skolor har möjlighet till ett skolbibliotek – oavsett om det är på den enskilda skolan eller genom samverkan med andra.

Göteborg den 11 juni 2021

Mimmi von Troil
Generalsekreterare
IV – Idéburen Vålfärd